

Nr 55.

Av herr **Wavrinsky**, om åstadkommande av offentlighet vid vetenskapliga experiment på levande djur å vissa läro- eller forskningsanstalter.

Människan kan icke undgå att på en mångfald områden utnyttja djurvärlden och det är självklart att därvid människans intresse i en hel del konfliktstillfällen tillåtas gå före djurens. Men vad som vår tids rätts- och humanitetsmedvetande utan förskoning måste fördöma, är envar smärta, som oförsynt tillfogas djuren. Tanklöshet och grymhet, som åsamka djuren lidanden, äro bägge brottsliga. Denna uppfattning har också fått sitt uttryck och stöd i gällande djurskyddsparagraf, som stadgar straff för uppenbar grymhet mot djur, samt i den praxis, som icke endast bestraffar det djurplågeri som utförts i begär att åsamka lidande, utan även de långt vanligare fall, då sinnesråhet eller ligkiltighet för djurens lidande föreligga.

Det gives ett enda område, där denna lagligt fastställda rättsåskådning icke tillåtes äga tillämplighet, nämligen vid vivisektion. Medan snart sagt alla andra fall av djurplågerier ske under sådana förhållanden, att de kunna uppmärksammas, iakttagas av allmänhet och polismyndighet och bli föremål för anmälan och åtal, så utföres vivisektion inom skyddade laboratorier; och hur än enstaka vivisektorer åsidosätta humanitetens fordringar, kunna de icke dragas till ansvar därför.

Att mycket onödigt vivisektionellt djurplågeri äger rum, är en sak, som är noggsamt känd och även av vetenskapsmän erkänd. Bland lärare vid universitetens medicinska fakulteter finnas alltid några, som av naturen äga ett så okänsligt sinnelag, att de sätta sig över varje hänsyn till djurens förmimmelser — och som också äro kända därför. Medicine studerande kunna berätta om den avsky de känt, när de första gången tvungits närvara vid någon viss namngiven lärares alldeles onödiga demonstrationer; om hur hjärtskriande det fullständigt obedövade djuret skriker, när det skurits upp, m. m. sådant.

Vi ha föga skäl att tvivla på sådana berättelser. Mycket som under de senaste åren skett och sker ute i världen både bakom och vid fronterna ha dessvärre kastat ett blyxtljus ned i människosjälens avgrunder. På någon genomgående förträfflighet i karaktären kunna vi på intet vis lita, och erfarenheten på varje annat område ådagalägger, att *när icke lag och rätt skänka människans samvete ett fast stöd*, så visar sig samvetets egen återhållandekraft i många fall otillräcklig.

Det vore omotiverat att tro, att just vivisektionens utövare mer än vanliga dödliga skulle vara skyddade mot övergreppens frestelser. I stället är det så, att utövningen av denna, enligt mångas mening oundgängliga vetenskapsgren: *vivisektion*, lätt leder till okänslighet inför oförskyllt lidande och att dess utövare, i den mån de känna sin verksamhet okontrollerad och skyddad mot ett vart straffhot, slappas i sin rätts- och humanitetskänsla. Överhuvud är den medicinska vetenskapen dessutom sådan, att den fostrar till en viss likgiltighet för andras lidande. Man kan konstatera detta utan att på något vis rikta något klander mot yrket och dess utövare i och för sig, men man är tvungen att för djurens skull — för att icke djuren skola få lida onödigtvis — påfordra vissa garantier.

Dessa garantier kunna endast vinnas genom *full offentlighet vid vivisektionens utövande*. Någon ny rättsprincip uppställs icke därmed utan tvärtom möjliggöres först därigenom, att den i lag stadgade rättsåskådningen, som gäller på alla andra områden, får full tillämplighet även på detta.

»*Nordiska Samfundet* till bekämpande av det vetenskapliga djurplågeriet» har vid upprepade tillfällen funnit väg till riksdagen med kravet på kontroll vid vivisektionens utövande.

Sålunda motionerade år 1881 herr *R. Arvedson* om, att en eller två av polismyndigheten utsedda personer skulle övervara de vetenskapliga djurexperimenten.

Greve *C. M. Björnstjerna* begärde år 1884 tillsättande av »inspektörer», som skulle ha att övervaka rätta tillämpningen av en föreslagen lag om inskränkning av vivisektionens utövning.

Herr *Chr. L. Anjou* begärde år 1888 i sin motion om lagstiftning för vivisektionens begränsning, att minst fem personer skulle närvara vid experimentens utövande och med sina namns underskrift styrka, att experimentet utförts med all föreskriven humanitet.

Slutligen begärde herr *Johan Nydal* vid 1900 års riksdag, att varje försöksledare skulle vara skyldig föra en auktoriserad journal, inne-

hållande fullständiga upplysningar angående experimentets omfattning och utförande och att denna journal skulle överlämnas till kungl. ekle-siastikdepartementet, som i anledning därav hade att vidtaga alla nödiga åtgärder.

Alla dessa förslag hava hittills icke lett till något som helst resultat. Kamrarna ha efter hetsiga meningsbyten — allt sedan år 1881 en skrivelse till Konungen om utredning av vivisektionens berättigande och om behovet av en speciallagstiftning till dess reglerande beslöts — ställt sig avvisande mot varje fordran på åtgärder till vivisektionens be-gränsning eller kontrollerande.

Någon lagstiftning mot vivisektion har ej sedan år 1900 på-kallats. Antivivisektionismens organ här i landet, Nordiska Samfundet, lärer numera anse en dylik lagstiftning blott vara ägnad att ge en falsk ställning åt brott mot humaniteten (= »sedligheten» enligt 18 kap. straff-lagen), som utövas av vetenskapsmän under så kallad vivisektion. Dy-rika brott böra, enligt dess styrelses mening, fullt likställas med varje annat brott mot allmänt gällande djurskyddslag.

En sådan uppfattning synes mig hava fullt fog för sig. Någon lik-ställighet existerar icke, så länge vetenskapsmännen tillåtas undandraga sitt förfarande vid ifrågavarande experiments utförande all granskning.

Utvecklingen har fört oss fram mot en allt större öppenhet och ansvar på alla sociala, statsrättsliga och statsekonomiska områden. På sistone har till och med det oerhörda inträffat, att diplomatiska förhandlingar för åstadkommande av fred emellan krigförande makter omedelbart läm-nats åt offentligheten. *Statistiken* har blivit en oerhört omfattande veten-skap och ett viktigt statsorgan, med vars hjälp medborgarne få veta allt om allt av medborgerligt intresse, som kan uttryckas i tal och mått.

Dock, icke *allt*. Kring ett visst område av samhällets verk-samhet av stort medborgerligt intresse råder en mystisk förtegenhet och ovetenhet. Denna förtegenhet är så mycket mera förunderlig, som verk-samheten utövas till samhällets förmån och på samhällets bekostnad. Det enda, som tid efter annan delgives allmänheten i kalla, okommen-terade tal, är uppgiften om nya anslag, som beviljats åt den hemlighets-fullt beslöjade verksamheten vid vissa medicinska laboratorier.

Men hur många djur som uppfödas, uppköpas och användas vid samma laboratorier, huru många experiment som utföras och huru många som utföra dem, vilka rön, som medels djurexperiment göras och huru stora mängder av bedövande gifter och annan rekvisita, som för dessa

ändamål användas o. s. v., om allt detta har den moderna, eljes snart sagt allvetande statistiken intet att förmäla. Och den moderna journalistiken, som också vet allt och berättar allt, och letar ut vad andra dödlige icke ana, den har lika litet som statistiken att förmäla om vad som försiggår bakom laboratoriernas murar. Är denna otidsenliga tystnad och denna ovetenhet befogad? Är den icke ägnad att ingiva — kanske i hög grad — oberättigad misstanke hos allmänheten, att sådant här förekommer, som är säkrast att hålla fördolt?

Vore det icke i sin ordning att fullt ljus finge falla över denna institution, som är av så ingripande betydelse för det moderna samfundslivet, att våra på levande djur experimenterande vetenskapsmän lika som alla andra statens och samhällets tjänare ålades förpliktelsen att ge full offentlighet i statistikens klara belysning, åt dessa sina handlingar och åtgärder — och därjämte vid vivisektionen utanför laboratorierna underkastades särskild kontroll över experimentets utförande?

Det första av dessa ändamål kan lämpligen åstadkommas därigenom, att det förordnas, att varje vetenskapligt experiment på levande djur, som utföres inom av staten uppehållen eller understödd institution, skall protokollföras med tydligt angivande av experimentets art, ändamål och tidslängd samt kvantiteten av eventuellt använda bedövningsmedel och tiden för dessas användande i förhållande till tiden för experimentets utförande, liksom övrigt som kan tjäna till belysande av experimentets karaktär. Det senare torde kräva en särskild lag om anmälan, offentlighet och kontroll, varom jag i särskild motion tillåter mig göra framställning. — Båda anordningarna synas mig motsvara tidens krav och vara väl befogade.

På grund av vad jag härmed anfört hemställer jag,

att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes förordna om full offentlighet genom noggrann protokollföring vid vetenskapliga experiment på levande djur på av staten uppehållen eller understödd läro- eller forskningsanstalt.

Stockholm den 24 januari 1918.

Edvard Wavrinsky.